

PAŁAC SASKI

NIEZWYKŁE MIEJSCE W NIEZWYKŁYM MIEŚCIE

PAŁAC SASKI NA TLE DZIEJÓW POLSKI

SCENARIUSZ LEKCJI HISTORII DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ I PONADPODSTAWOWEJ

SCENARIUSZ LEKCJI DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ I PONADPODSTAWOWEJ

TEMAT: Pałac Saski na tle dziejów Polski.

(1–2 godz. lekcyjne)

Materiał przeznaczony jest do realizacji na lekcji historii.

Uwaga wstępna:

W wypadku zdecydowania się na wariant dwugodzinny, pierwsza godzina lekcyjna może być całkowicie poświęcona na prezentację historii pałacu.

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – historia w szkole podstawowej)

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
- 3) omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;
- 4) ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

- 3) opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
- 4) przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;
- 2) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- 3) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;

XXII. Powstanie styczniowe. Uczeń:

- 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
- 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

XXIV. Ziemie polskie pod zaborem w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska;
- 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
- 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- 4) omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);

XXVI. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
- 2) omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;

XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;

XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;

- 4) opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
- 5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

XXXII. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 3) podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.

XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXVII. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);

XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- 1) przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;

XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 6) przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;

XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;

XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – historia w szkole ponadpodstawowej, zakres podstawowy)

XXVI. Rzeczpospolita w XVIII wieku (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:

- 1) opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich;

XXVIII. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 2) rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Rzeczypospolitej;

XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego;
- 2) wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa;

XXXII. Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:

- 1) wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa;

XXXV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
- 4) charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega kluczowe znaczenie utrzymania i przekazywania polskiego kodu kulturowego (wiera, język) dla podtrzymania świadomości narodowej;

XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 4) charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych;

XLIII. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, uwzględniając zaborowe „dziedzictwo”;

XLVI. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje główne linie narracyjne antypolskiej propagandy agresorów uzasadniających swój atak na Polskę;
- 3) charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy i Kocka, oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach i Grodnie;
- 7) charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej.

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- 4) charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy, z uwzględnieniem różnic w modelach polityki okupacyjnej realizowanej przez Niemcy na wschodzie i na zachodzie;

XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 2) przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce;

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:

- 1) charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej;

LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:

- 1) opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej (ze szczególnym uwzględnieniem wymuszonych migracji milionów Polaków oraz dalekosiężnych skutków eksterminacji znacznej części polskich elit);
- 2) charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów oraz formy zniewalania Polaków przez reżim komunistyczny (terror fizyczny, propaganda, cenzura);
- 4) charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt i realizację reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu oraz handlu.

LVII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 5) ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;

LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku. Uczeń:

- 1) przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę;
- 2) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania;
- 4) ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej.

Cele ogólne

- zrozumienie roli Pałacu Saskiego w dziejach Polski;
- rozbudzanie zainteresowania materialnymi świadectwami przeszłości.

Cele szczegółowe.

- ocenia rolę Pałacu Saskiego na kształtowanie tożsamości narodowej Polaków.

Metody i formy pracy:

- rozmowa nauczająca;
- mapa myśli;
- burza mózgów;
- praca w grupach;
- dyskusja.

Środki dydaktyczne:

- materiał edukacyjny „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście”;
- strona internetowa www.odkryjpalacsaski.pl;
- tablica lub flipchart;
- wizualizacja placu Saskiego i odbudowanego Pałacu Saskiego w aplikacji YouTube.

Zadanie poprzedzające lekcję

Przed lekcją nauczyciel dzieli klasę na grupy. Każda grupa ma za zadanie poszukać informacji o historii Pałacu Saskiego w wybranym okresie dziejów i przygotować kilkuminutową prezentację na ten temat. Prezentacja powinna zawierać

informacje o osobach zamieszkujących pałac, o funkcjach, jakie pełnił oraz o wydarzeniach, które rozgrywały się w jego murach lub w bezpośredniej bliskości. Grupy mogą wykorzystać do przygotowania prezentacji broszurę „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście” i materiały ze strony www.odkryjpalacsaski.pl. Podział na grupy może wyglądać następująco:

- **Grupa I** – okres od 1713 do 1814 r.;
- **Grupa II** – okres od 1815 do 1863 r.;
- **Grupa III** – okres od 1864 do 1918 r.;
- **Grupa IV** – okres od 1918 do 191939 r.;
- **Grupa V** – okres od 1939 do 1945 r.

Tok lekcji

Zadanie poprzedzające lekcję

1. Czynności organizacyjne / wstępne

2. Ogniwio wiążące

a) Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że na lekcji poznają losy Pałacu Saskiego oraz jego znaczenie dla dziejów Polski. Następnie prosi każdą grupę o przedstawienie prezentacji przygotowanych przed lekcją. W miarę potrzeby nauczyciel uzupełnia wypowiedzi przedstawicieli grup i pilnuje, czy wszystkie elementy prezentacji zostały uwzględnione.

3. Zajęcia właściwe

a) Po skończonych prezentacjach nauczyciel, wykorzystując metodę burzy mózgów, prosi o wymienienie funkcji, jakie w swoich dziejach spełniał Pałac Saski. Odpowiedzi uczniów można zapisać w formie mapy myśli. Uczniowie powinni wskazać co najmniej kilka funkcji pałacu. Docelowo mapa może wyglądać tak:

- b) Nauczyciel wybiera razem z uczniami najważniejsze funkcje, jakie pełnił Pałac w czasie swojego istnienia i krótko omawia każdą z nich.
- **Rezydencja królewska** – warto zwrócić uwagę, że w Warszawie było kilka rezydencji królewskich (Zamek Królewski, Pałac Saski, pałac w Wilanowie). Uczniowie powinni wyjaśnić, jakie znaczenie dla państwa miała tego typu siedziba (centrum decyzji politycznych, ośrodek życia kulturalnego).
 - **Siedziba Sztabu Głównego** armii Królestwa Polskiego (1815–1831) i **Sztabu Generalnego** (Głównego) **Wojska Polskiego** (1918–1939) – warto zwrócić uwagę, że sztab stanowił mózg armii, tutaj powstawały najważniejsze plany operacyjne (w 1920 r. plany Bitwy Warszawskiej), tutaj działała Sekcja Szyfrów podległa Oddziałowi II Informacyjnemu Sztabu Generalnego, której kryptolodzy złamali tajemnicę niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma.
 - Miejsce usytuowania **Grobu Nieznanego Żołnierza** (od 1925 r.) – miejsca, przed którym odbywały się i odbywają wszystkie najważniejsze uroczystości państwowe i wojskowe.
 - Siedziba szkół – **Liceum Warszawskiego** (1804–1817) oraz **pensja dla dziewcząt Laury Guérin** (1853–1864) – obie szkoły należały do grona najlepszych w Warszawie.
 - Siedziba **Giełdy Kupieckiej** (1817) – pierwszej na ziemiach polskich giełdy, na której handlowano walutami, weksłami oraz towarami, a z czasem także papierami wartościowymi.
 - **Ośrodek życia kulturalnego** – w czasach Augusta II Mocnego w pałacu mieścił się teatr, w czasach Augusta III Wettyna w zbudowanej w Ogrodzie Saskim operalni (*Opernhaus*) odbywały się przedstawienia operowe i teatralne z wolnym wstępem, a w latach 1845–1864 w pałacu funkcjonował salon literacki prowadzony przez Wacława i Magdalenę Łuszczewskich – miejsce spotkań i dyskusji warszawskich elit kulturalnych i naukowych.
- c) Po omówieniu znaczenia pałacu w dziejach Polski, nauczyciel metodą rozmowy nauczającej omawia z uczniami powody, dla których komuniści po 1945 r. nie zdecydowali się na odbudowę pałacu i zmienili nazwę placu Marszałka Józefa Piłsudskiego na plac Zwycięstwa. Ważne jest podkreślenie kwestii ekonomicznych (brak pieniędzy, brak materiałów budowlanych), kwestii społecznych (konieczność budowy mieszkań) oraz ideologicznych (niechęć komunistów do wspierania polskiej tożsamości i tradycji narodowej, chęć budowy nowego społeczeństwa).

4. Podsumowanie zajęć

Na koniec zajęć nauczyciel prezentuje uczniom wizualizację Pałacu Saskiego w aplikacji YouTube i pyta uczniów, jakie instytucje – ich zdaniem – powinny mieć swoją siedzibę w odbudowanym Pałacu Saskim. Wypowiedzi uczniów kończą lekcję.